

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قرآن و حقوق بین الملل

دکتر علیرضا ابراهیمی

سرشناسه	:	ابراهیمی، علیرضا، ۱۳۴۹-
عنوان و نام پدیدآور	:	قرآن و حقوق بین الملل / علیرضا ابراهیمی.
مشخصات نشر	:	قم: دانشگاه قم، انتشارات، ۱۴۰۲. مشخصات ظاهری: ۳۵۴ ص.
شابک	:	978-622-5515-24-6
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	حقوق بین الملل -- جنبه های قرآنی International law -- Qur'anic teaching
شناسه افزوده	:	دانشگاه قم، انتشارات
رده بندی کنگره	:	BP۱۰۴/ح/۷۵۴ رده بندی کنگره: ۲۹۷/۱۵۹ شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۲۶۴۳۲

انتشارات دانشگاه قم

عنوان: قرآن و حقوق بین الملل

مؤلف: علیرضا ابراهیمی عضو هیأت علمی دانشگاه قم

ناظر فنی: علیرضا معظمی

صفحه آرا و طراح جلد: احمدرضا حیدری

نوبت و سال چاپ: اول، بهار ۱۴۰۳

شمارگان: ۵۰۰

چاپ و صحافی: هوشنگی

بهاء: ۲۰۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۵۱۵-۲۴-۶

ISBN: 978-622-5515-24-6

آدرس الکترونیکی: Publication@Qom.ac.ir

کلیه حقوق مادی و معنوی برای ناشر محفوظ است.

قم، بلوار الغدیر، دانشگاه قم، اداره چاپ و انتشارات دانشگاه

تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۰۳۳۴۴ - ۰۲۵-۳۲۱۰۳۳۷۷

تقدیم

با عنایات خداوند سبحان در شب اول ایام البیض مطابق با شب یکشنبه شب ولادت باسعادت مولود کعبه امیرالمؤمنین علی(ع) در شبستان آیةالله فیض ره مسجد امام حسن عسکری(ع) قم المقدسه این تحقیق شروع شد. امید است خداوند متعال توفیق اتمام آن را عنایت فرماید.

این رساله را به پیشگاه مقدس حضرت مولی الموحدین امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب علیه الصلاة والسلام تقدیم می کنم.

فهرست مطالب

- مقدمه ۱
ساختار تحقیق: ۲

فصل اول:

مفاهیم و کلیات

- مبحث اول : مفاهیم ۵
۱. ملت و امت: ۵
۲. مبانی: ۶
۳. حقوق بین الملل ۸
۴. تابعان: ۹
۵. جهاد: ۹
مبحث دوم : کلیات ۱۱
مبحث سوم : روش شناسی تحقیق ۱۵

فصل دوم:

قرآن و منابع حقوق بین الملل

- ۱-۲. اراده و مشیت الهی ۲۳
ملاک مشروعیت حکومت و وضع مقررات ۲۳
۲-۲. وضع قوانین درقرآن ۲۴
۳-۲. فلسفه حق ۲۶
۴-۲. لزوم پیروی از حق ۲۷
۵-۲. نسخ قوانین ۳۲
۶-۲. ضمانت معنوی ۳۴
۷-۲. مستقلات عقلیه ۳۶
۸-۲. عرف بین المللی و قرآن ۳۷

فصل سوم:

قرآن و معاهدات بین المللی

- ۱-۳. نقض عهد و مشرکین ۴۹

- ۲-۳. وفای به عهد واصل عمل متقابل ۵۰
- ۳-۳. تجاوز نظامی ۵۱
- ۴-۳. امت‌های سابق ۵۵
- ۵-۳. عهد و پیمان طبق کتاب خدا ۵۸
- ۶-۳. قرآن و قواعد آمره بین المللی ۶۲
- ۷-۳. عزت اسلام و مسلمین قاعده آمره ۶۳
- ۸-۳. مکر و حيله کافران در روابط بین المللی ۶۵

فصل چهارم:

قرآن و سازمانهای بین المللی

- مقدمه ۷۳
- ۱-۴. مکر و حيله در روابط بین المللی ۷۳
- ۲-۴. کیفیت روابط کشورها و سازمانهای بین المللی ۷۶

فصل پنجم:

قرآن و حقوق بر مخاصمت مسلحانه بین المللی

- ۱-۵. جنگ و فساد در زمین ۹۷
- ۲-۵. جنگ با مشرکین و فتنه گران ۹۹
- ۳-۵. نفي استکبار فی الأرض ۱۰۲
- ۴-۵. مشروعیت جنگ با رعایت حدود الهی ۱۰۵
- ۵-۵. تشویق مؤمنین به جهاد ۱۰۸
- ۶-۵. مهاجرت و جهاد در راه خدا ۱۰۹
- ۷-۵. اصل عمل متقابل در جنگ ۱۱۰
- پیامدهای حقوقی: ۱۱۲
- الف. شرایط پذیرش توبه مشرکین ۱۱۲
- ب. ممنوعیت جنگ در ماه حرام و در حرم الهی ۱۱۲
- ج. انجام تکلیف یا رسیدن به نتیجه ۱۱۴
- د. دلایل جنگ با مشرکین ۱۱۵
- ۸-۵. قرآن و دفاع مشروع ۱۱۷

فصل ششم:

قرآن و حقوق در مخاصمت مسلحانه بین المللی

- ۱-۶. تقویت روحیه در زمان جنگ ۱۲۳

۱۲۴	۱۰۶- روانشناسی تبلیغات .....
۱۲۵	۲-۶. اصل استقامت و پایداری .....
۱۲۷	۳-۶. اصل سخت گیری بر دشمنان در جنگ .....
۱۳۰	۴-۶. اصل اطاعت از فرمانده .....
۱۳۲	۵-۶. جانبازی و شهادت .....
۱۳۳	۶-۶. اصل نصرت الهی و پیروزی در جنگ .....
۱۳۴	۷-۶. اصل مقاومت مستمر در جنگ .....
۱۳۵	۸-۶. اصل آمادگی دفاعی .....
۱۳۵	۹-۶. روش جنگ .....
۱۳۶	۱۰-۶. اصل تهدید دشمن در جنگ .....
۱۳۶	۱۱-۶. اصل تجهیز نظامی با تمام قوا در مقابل دشمن .....
۱۳۷	۱۲-۶. معافین از جهاد .....
۱۴۲	۱۳-۶. اصل مقابله به مثل .....
۱۴۸	۱۴-۶. عظمت لشکر اسلام .....
۱۵۰	۱۵-۶. امدادهای غیبی در جنگ .....

فصل هفتم:

قرآن و جهاد فی سبیل الله

۱۶۳	۱-۷. امر بر جهاد .....
۱۶۵	۲-۷. مبانی مسئولیت در قبال جهاد .....
۱۶۶	۳-۷. اصل رعایت موازین اخلاقی در جهاد .....
۱۶۸	۴-۷. آمادگی نظامی در جهاد .....
۱۶۹	۵-۷. انحراف مؤمنان توسط کافران سبب مشروعیت جهاد .....
۱۷۰	۶-۷. جهاد تا رفع فتنه .....
۱۷۲	۷-۷. مسئولیت نسبی در جهاد .....
۱۸۱	۸-۷. جهاد و بیداری امت اسلامی .....
۱۸۳	۹-۷. جهاد و تقرب الهی .....
۱۸۹	۱۰-۷. دفاع از ستمدیدگان .....
۱۹۵	۱۱-۷. انواع جهاد .....

فصل هشتم:

قرآن و محیط زیست در حقوق بین الملل

۲۰۱	۱-۸. گردشگری و عبرت آموزی .....
۲۰۱	۲-۸. تحولات محیط زیستی آیات اهل خرد .....

فصل نهم:

قرآن و حل و فصل اختلافات بین المللی

۲۱۵	.....	۱-۹. عدالت در قضاوت
۲۲۳	.....	۲-۹. عدم مشروعیت مراجعه به طاغوت
۲۲۴	.....	۳-۹. داوری
۲۳۳	.....	۴-۹. ادله اثبات دعوی
۲۳۴	.....	۵-۹. اقرار
۲۳۵	.....	۶-۹. گواهان
۲۳۷	.....	۱-۶-۹. روش ارائه شهادت
۲۳۸	.....	۲-۶-۹. شهادت و ضمانت معنوی
۲۳۸	.....	۳-۶-۹. نفی شهادت به ناحق
۲۳۹	.....	۷-۹. سوگند
۲۴۰	.....	۱-۷-۹. سوگند به حق
۲۴۱	.....	۲-۷-۹. آداب و شرایط سوگند
۲۴۲	.....	۳-۷-۹. شکستن سوگند
۲۴۵	.....	۸-۹. امارات
۲۴۷	.....	۹-۹. اسناد
۲۵۰	.....	۱۰-۹. عفو و گذشت

فصل دهم:

قرآن و حقوق بشر بین المللی

۲۵۵	.....	۱-۱۰. حق بیان
۲۵۷	.....	۲-۱۰. بیان و اراده الهی
۲۶۰	.....	۳-۱۰. حدود بیان
۲۶۱	.....	۴-۱۰. اصل قبح عقاب بلا بیان
۲۶۳	.....	۵-۱۰. نفی ظلم
۲۶۶	.....	۶-۱۰. سخن حق
۲۶۹	.....	۷-۱۰. کرامت انسانی
۲۷۰	.....	۸-۱۰. حق حیات
۲۷۲	.....	۹-۱۰. نهی از قتل نفس
۲۷۳	.....	۱۰-۱۰. مناظره
۲۷۴	.....	۱۱-۱۰. حق سؤال
۲۷۴	.....	۱۲-۱۰. جهانشمولی حقوق بشر و تفاوت فرهنگ ها
۲۷۶	.....	۱۳-۱۰. اقرار به ادیان

۲۷۹	۱۰-۱۴. حق آموزش و تربیت
۲۸۱	۱۰-۱۵. حق مسکن
۲۸۳	۱۰-۱۶. حقوق برابری
۲۸۴	۱۰-۱۷. حق برابری
۲۹۴	۱۰-۱۸. حقوق یتیمان
۲۹۷	۱۰-۱۹. حقوق ابوبین
۲۹۸	۱۰-۲۰. حقوق خویشاوندان
۲۹۹	۱۰-۲۱. حقوق زوجین
۳۰۰	۱۰-۲۲. حق نیازمندان
۳۰۰	۱۰-۲۳. حقوق کودکان

فصل یازدهم :

قرآن و حقوق بشردوستانه بین المللی

۳۰۷	۱۱-۱. حقوق اسیران
۳۰۹	۱۱-۲. برخورد عادلانه با اسیران
۳۱۰	۱۱-۳. اصل حاکمیت اراده و حق تعیین سرنوشت ملتها

فصل دوازدهم:

قرآن و حقوق جزای بین الملل

۳۱۹	مقدمه
۳۱۹	۱۲-۱. مذمت قتل
۳۲۱	۱۲-۲. لزوم مجازات کردن قاتلان
۳۲۴	۱۲-۳. تناسب مجازات با جرم
۳۳۳	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا ونبينا محمد وآله الطيبين الطاهرين
واللعن على اعدائهم اجمعين من الآن الى قيام يوم الدين.

واما بعد...

کتاب گرانسگ قرآن کریم به عنوان معجزه حضرت - ختمی مرتبت محمد بن
عبدالله ﷺ کتابی جامع و راهنمایی برای بشریت است. این چراغ پرفروغ در هر عصر
و زمانی جوابگوی نیازهای فردی و اجتماعی است. قرآن و حیانی است و در آن هیچ شک
و تردیدی نیست... ذلك الكتاب لا ريب فيه هدى للمتقين....

با نگاهی گذرا به آیه آیه‌های این کتاب آسمانی، هر عقل سلیمی حکم می‌کند که
برای زیستن انسان‌ها دستورالعمل دارد و در مورد اساسی‌ترین و ضروری‌ترین روابط
سیاسی یعنی رابطه دولت‌ها با یکدیگر و دولت‌ها با سازمان‌های بین‌المللی و نحوه ارتباط
اشخاص با دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی، دارای احکام و آثار حقوقی است. از آیاتی
نظیر (و كذلك جعلناكم امة وسطا)،... (إن تقوموا لله مثنى وفردى)... میتوان در بسیاری
از مسائل و موضوعات حقوق اسلامی، حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل بهره جست.

ساختار تمقیق:

در این کتاب ، فصل اول به مفاهیم و کلیات ، شامل : مفاهیم ، کلیات و روش شناسی اختصاص یافت.

فصل دوم به منابع حقوق اختصاص یافت ، فصل سوم معاهدات بین‌المللی فصل چهارم سازمانهای بین‌المللی فصل پنجم حقوق بر جنگ ، فصل ششم حقوق در جنگ ، فصل هفتم قرآن و جهاد فی سبیل الله ، فصل هشتم قرآن و محیط زیست ، فصل نهم قرآن و حل و فصل اختلافات بین‌المللی ، فصل دهم قرآن و حقوق بشر ، فصل یازدهم قرآن و حقوق بشر دوستانه بین‌المللی ، فصل دوازدهم قرآن و حقوق جزای بین‌الملل مورد بررسی قرار گرفتند .